

Al celui întru sfinți, Părintelui nostru Grigorie Palamas, *Decalogul* poruncilor după Hristos

Decalogul Legii creștine

Domnul Dumnezeuul tău Unul Domn este, cunoscut în Tatăl și în Fiul și în Duhul Sfânt: în Tatăl-nenăscut, în Fiul-născut, fără de început, fără de timp și fără patimă, Cuvântul cel Întrupat, Care prin Însuși trupul Lui a uns ceea ce a luat de la noi, de unde și numele de Hristos – adică Cel Uns; și în Duhul Sfânt – Același Care de la Tatăl purcede, nu prin naștere, ci prin purcedere. Numai și numai Acest Dumnezeu este adevărat – Cel în Treimea ipostasurilor, Unul Domn fiind și neîmpărțit: prin ființă, voință, slavă, putere și lucrare și prin toate cele prin care cunoaștem dumnezeirea. Pe Acesta singur Îl vei iubi și Acestuia Unuia I te vei închina din tot cugetul tău, din toată inima ta și cu toată puterea ta, și vor fi cuvintele Lui și așezămintele Lui întru inima ta, pentru ca să le faci pe ele. Să cugeți și să vorbești despre ele când stai sau când mergi, dormind sau treaz fiind. Și îți vei aminti pururea de Domnul Dumnezeuul tău și de El singur te vei teme și nu Îl vei uita pe El, nici poruncile Lui; în acest chip, îți va da ție putere ca să faci voia Lui. Căci nimic altceva nu cere de la tine decât să te temi de El și să-L iubești și să mergi în toate căile Lui. Aceasta este slava Ta și Acesta este Dumnezeuul tău. Să nu cinstești întru nimic nepătimirea îngerilor celor mai presus de lume, nici invizibilitatea lor, necorporalitatea lor, nici neputința căderii lor dintru acestea, nici înțelepciunea – dacă ea este spre rătăcire –, nici adâncimea cugetului și toată măiestria, nici orice altceva dintre cele a căror cinstire este cuvenită numai și numai lui Dumnezeu: Să nu-ți fie luarea-aminte la măreția cerurilor și la felurimea mișcărilor acestuia, la strălucirea soarelui sau limpezimea lunii, la sclipirea celorlalte stele, nici la buna întocmire a văzduhului, la bogăția mării și a pământului sau la vreun oarecare lucru dintre acestea, toate câte sunt făptura mâinilor lui Dumnezeu. Căci acestea toate sunt numai supuse lui Dumnezeu, toate sunt zidirea mâinilor Lui și a Cuvântului Lui, de vreme ce sunt aduse la ființă din neființă prin Cuvântul Cel fără de început, căci El Însuși a zis și s-au făcut, El Însuși a poruncit și s-au zidit. Pe Acesta deci singur Stăpân și Ziditor a toată făptura să-L cinstești ca Dumnezeu, de El să te lipești cu dragoste

și către El să te întorci ziua și noaptea de la căderile în păcate, cele de voie și cele fără de voie. Căci El Însuși este împreună-pătimitor, milostiv, mărinimos și mult milosârd și pururea făcător de bine, făgăduitorul și dăruitorul Împărăției cerești și fără de sfârșit, viață fără de durere, viață fără de moarte și lumină spre bucurie nespūsă celor evlavioși și celor ce se închină Lui și Îl iubesc și-I păzesc toate așezămintele Lui. Dar este și Dumnezeu osârduitor și drept judecător, pedepsitor înfricoșat, răsplătind celor ce nu se tem de El și celor ce nu cred în El și care stau împotriva poruncilor Sale, veșnică muncă, foc nestins, durere neîntreruptă, tulburare nedepărtată; veșmântul întunericului, locaș întunecat fără de lumină, sălaș înnegurat și apăsător, cea vrednică de milă scrâșnire a dinților, viermele cel neadormit care-și varsă veninul și toate cele care s-au pregătit de la început răutății celei căzute și împreună cu aceasta a tuturor celor care s-au lăsat amăgiți de ea și celor care i-au urmat ei, lepădând în faptă, în cuvânt și în cuget pe Însuși Făcătorul lor.

Nu vei face nici o asemănare a toate câte sunt în cer sus și toate câte sunt jos pe pământ și în apă ca să te închini lor și să le cinstești ca Dumnezeu. Toate sunt zidirea lui Dumnezeu Unuia, Cel de la sfârșitul veacurilor Care a luat trup din pânțele fecioresc, Care a fost *văzut* pe pământ, trăind printre oameni și pătimind pentru mântuirea lor, murind și înviind, care S-a înălțat la ceruri cu trupul și șade de-a dreapta mării și cu al cărui trup iarăși va veni cu slavă să judece viii și morții. Așadar, Acestuia Care pentru noi, s-a înomenit Îi vei face icoană pentru iubirea către Acela și îți vei aminti prin ea de El și prin ea (icoană) te vei închina Lui, ridicându-ți mintea ta la închinăciunea celui Trup al Mântuitorului Care șade de-a dreapta Tatălui în ceruri.

Asemenea și înfățișările sfinților le vei face și le vei cinsti nu ca dumnezei (căci aceasta nu este îngăduit), ci pentru evlavia și dragostea ta către aceia și pentru preamărirea lor, ridicându-ți prin mijlocirea icoanei mintea către aceia. Căci și Moise a făcut icoanele heruvimilor în lăuntru Sfintei Sfintelor, iar Sfânta Sfintelor însăși era un chip al celor mai presus de ceruri, iar locul sfânt în care ședea poporul, sfânta închipuire înfățișa întregul cosmos. Pe aceea a numit-o și Moise „sfântă”¹, proslăvind nu pe cele zidite ci, prin acelea, pe Dumnezeul cerului și al pământului, iar tu nu vei considera dumnezei icoanele Domnului Hristos și ale sfinților Lui, ci, prin acestea, te vei închina Celui după al Cărui chip și asemănare ne-a făcut pe noi mai întâi, iar mai pe urmă, a găsit de cuviință, în

¹ Textul Sfântului Grigorie Palamas aduce un argument în favoarea reprezentării iconice din Vechiul Testament. Este vorba de descrierea sinagogii care prezenta o structură aparte, distingând, prin construcție, Sfânta – locul unde stătea poporul și unde se citea Torah și se oficia serviciul divin –, de Sfânta Sfintelor, loc în care nu avea acces decât arhiereul o dată pe an. Aceste două locuri erau zugrăvite cu chipuri de heruvimi și serafimi, îngeri – în Sfânta Sfintelor și cu înfățișări ale întregului univers creat, în locul numit doar „Sfânta”; astfel, sinagoga apărea ca un chip al lumii văzute în Sfântă și ca un chip al lumii nevăzute în „Sfânta Sfintelor”. Această structură se păstrează și în Biserica Ortodoxă, altarul corespondând vechii Sfinte a Sfintelor desigur cu schimbările de semnificație ce se impun.

negrăita Lui iubire de oameni, să împrumute chipul și asemănarea noastră, devenind, potrivit acesteia, circumscris². Dar nu numai dumnezeieștii Lui icoane te vei închina ci și chipului crucii Lui, căci este semn foarte mare și biruința lui Hristos asupra diavolului și a cetei potrivnicilor, care fug și se înfricoșează privind chipul aceleia. Acest chip, al cărui prototip a fost prefigurat mai înainte, este preamărit mai presus de cuvânt în profeții, lucrând cele mai mari minuni. Iar la cea de-a doua venire a Domnului nostru Iisus Hristos, Cel care S-a răstignit pe ea, când va veni să judece viii și morții, se va arăta mai întâi acest mare și înfricoșător semn cu putere și slavă multă.

Să-L slăvim așadar pe acesta acum pentru ca să putem vorbi nestrămătoriți, atunci când îl vom privi în față și împreună cu el să fim preamăriți. Și te vei închina și la icoanele sfinților, ca unii ce împreună s-au răstignit cu Domnul având mereu în minte chipul Sfintei Cruci și prin însemnarea cu semnul Sfintei Cruci să ajungi la minunea participării (părtășiei), împreună cu sfinții, la pătimirea lui Hristos. La fel, la sfințele morminte ale acestora precum și dacă a rămas ceva din oasele lor; căci harul lui Dumnezeu nu le-a părăsit pe ele, după cum nici trupul cel vrednic de toată cinstirea Mântuitorului nostru Hristos nu a fost lipsit de dumnezeirea Lui la moartea Lui cea făcătoare de viață. Așadar, făcând acestea și preamărind pe aceștia care au preamărit la rândul lor pe Dumnezeu, îi aduci slavă Însuși Domnului – ca unora care s-au arătat cu faptele desăvârșiți în dragostea lui Dumnezeu, pentru ca să fii preamărit împreună cu ei de Dumnezeu, după cum cântă David: „Prin mine, prietenii Tăi au fost cinstiți, Doamne!” (Ps. 138, 17).

Nu lua numele Domnului Dumnezeului tău în deșert din cauza celor pământești, sau de frica oamenilor, sau de rușine, sau din pricina câștigului personal sau jurând strâmb. Căci jurământul strâmb este tăgăduirea lui Dumnezeu. Pentru această pricină, să nu te juri deloc, ci să fugi cu totul de orice jurământ, fiindcă prin jurământ vine călcarea lui și îndepărtarea de Dumnezeu și socotirea ta cu cei fără de lege. Prin urmare, adevărindu-te în toate cuvintele tale, vei depune cel mai îndreptățit jurământ. Iar de se va întâmpla oarecând să te lezezi pe tine însuți după ce ai jurat, ceea ce este unul din cele mai detestabile lucruri și dacă cele ce ai făgăduit sunt conforme cu poruncile lui Dumnezeu, atunci vei căuta a plini „jurământul” după lege. Altminteri, tu însuți îți vei cere osândă, fiindcă ai jurat

² Se referă la Întruparea Mântuitorului. La început omul a fost creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Hristos întrupându-Se a primit chipul și asemănarea noastră asumându-Și o dată cu ea, trupul, firea, cugetul, simțirea, afectele – totul afară de păcat, deci – întreaga existență omenească circumscrisă spațiului și timpului. Prin însuși acest fapt, având o existență istorică și un trup omenesc real, fiind om desăvârșit, Mântuitorul devine reprezentabil în icoane – ceea ce înainte vreme, pentru evrei, era cu neputință. Aceasta, cu atât mai mult cu cât Mântuitorul S-a înălțat la ceruri cu trupul, iar Sf. Grigorie nu uita niciodată să amintească faptul că atunci când ne închinăm sfințelor icoane ne înălțăm cu mintea la acel trup al Mântuitorului care șade în ceruri de-a dreapta Tatălui. Dar prin faptul că în marea lui smerenie Mântuitorul a binevoit să „sărăcească”, golindu-se de dumnezeirea Sa – *kenosis*, asumându-Și trupul omenesc l-a ridicat pe acesta la demnitatea dumnezeirii. Se poate vorbi la Sf. Grigorie Palamas de o adevărată theo-anthropologie cu fundamente în teologia Sf. Pavel.

deplin; atunci prin milosârdie, prin rugăciuni și plâns și prin reaua pătimire a trupului, să-L îmblânzești pe Hristos, Care a zis „să nu juri”. Iar dacă, dimpotrivă, ai jurat pentru ceva dintre cele care sunt contra poruncilor, ia seama ca nu cumva, prin împlinirea jurământului, să săvârșești vreo fărădelege și să fii socotit astfel dimpreună cu Irod, ucigașul proorocului Înaintemergător. În acest caz, tu calcă așadar acel jurământ al fărădelegii, făgăduind ție însuți să nu mai juri vreodată, rugându-te ca Dumnezeu să-ți fie iarăși milostiv și folosind sânguinta cea cu multe lacrimi, pentru îndreptările pe care le-a făgăduit mai înainte.

O zi din săptămână care se și numește Ziua Domnului este hărăzită lui Dumnezeu, căci în acea zi a înviat din morți precum a arătat-o mai înainte (adeverind prin aceasta învierea cea obștească), în care va înceta orice lucrare a celor pământești. Așadar, vei sfinți această zi și nici o lucrare neduhovnicească nu vei săvârși, în afara celor absolut trebuincioase. Vei îngădui și celor care se află sub porunca ta sau împreună cu tine să afle tihnă, pentru ca în acest chip să slăvești pe Cel Care prin moartea Sa ne-a primit pe noi la Sine și, înviind, a înviat o dată cu El și firea noastră cea căzută. Și îți vei aminti de veacul ce va să vină și vei cugeta la toate poruncile și îndreptările Domnului. Și te vei cerceta pe tine ca să fii cu băgare de seamă și să nu calci alături de lege și să te faci răpitor. Te vei îndrepta pe tine în toate căile Domnului și prin aceasta te vei lipsi de Biserica lui Hristos și vei rămâne în ea la toate slujirile ei, împărtaşindu-te cu credință și în curăție, ca fără de osândă să te faci părtaș Sfântului Trup și Sânge al lui Hristos, ca să pui început desăvârșit vieții tale; și înnoindu-te pe tine prin priveghere, te vei pregăti pentru primirea bunurilor celor veșnice ce vor să fie. Căci pentru cele pământești nu ajung toate celelalte zile la un loc, dar în Ziua Domnului, ca să rămâi aproape de Dumnezeu, le vei lăsa pe toate, în afara celor absolut necesare traiului. În acest chip, avându-L pe Dumnezeu și depărtându-te de orice prilej de a da loc diavolului, nu vei călca poruncile; atunci focul patimilor nu te va arde și greutatea păcatelor nu te va răzbi.

De asemeni, vei sfinți și ziua sâmbetei prin nelucrarea faptelor rele. Vei adăuga tot la Ziua Domnului și toate sărbătorile mari, socotindu-le deopotrivă acesteia, ținând aceleași lucrări și depărtându-te de aceleași rele.

Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta pentru că Dumnezeu ți-a dat viață prin ei și aceștia împreună cu Dumnezeu sunt pricinuitoari ai vieții tale. Așijderea și tu îi vei cinști și vei iubi pe aceștia după Dumnezeu, dacă aceștia sunt împreună cu tine lucrători pentru dragostea lui Dumnezeu și pentru poruncile Lui. Dacă însă nu sunt astfel, vei fugi deci fără de întârziere, căci în acest caz ei îți sunt ție pricină de poticnire și este mai de folos pentru adevăr și credința mântuitoare, fiind ei de altă credință, nu numai să fugi, ci să-i și urăști. Dar nu numai pe aceia, ci și pe toți cei de altă unire și mărturisire, astfel ca până și mădularele tale să se scârbească de simțirea acelora și întreg trupul tău cu partea lui pătimașă³.

Căci dacă cineva „nu urăște pe tatăl său și pe mama sa, pe copiii și frații săi, până chiar și sufletul lui, nu-și ia crucea sa și nu urmează Mie, nu este vrednic de

³ Se referă la mânia cea îndreptățită pe care sufletul drept o simte față de păcat.

Mine”, a spus Hristos. Așadar, în ceea ce-i privește pe părinți și cei dragi după trup și pentru frați, întru acest chip (să-ți fie): cei legați între ei prin credință și care nu sunt piedică pentru mântuire, îi vei cinști și îi vei iubi. Iar dacă se cere ca să cinstești părinții cei după trup, cu cât mai mult îi vei cinști și iubi pe cei care s-au făcut ție părinți după duh? Aceștia, de la ceea ce ești, te-au făcut să fii mai bun și ți-au dat ție lumina cunoștinței și te-au născut pe tine prin Botezul nașterii din nou și te-au întărit pe tine în nădejdea învierii și a nemuririi și celei fără de sfârșit împărăție și moștenire și te-au făcut pe tine din nevrednic, vrednic de bunătățile cele veșnice față de cele trecătoare. Te-au făcut pe tine fiu și ucenic nu al vreunui om oarecare, ci al Dumnezeu-Omului, Iisus Hristos care te-a uns pe tine cu duhul înfierii, Acela Care a zis: „să nu vă numiți voi părinți pe pământ, nici învățător, căci Unul este Tatăl vostru, iar învățător vă este Hristos”. Așadar, întreaga cinste și dragoste se cuvine părinților celor duhovnicești, fiindcă de la aceștia cinstirea se înalță către Hristos și către Duhul Cel Preasfânt de la Care și primiți înfierea precum către Tatăl Cel ceresc de la care este numită toată părințimea în cer și pe pământ. Te vei strădui deci pururea în această viață să-ți afli un părinte duhovnicesc, căruia să-i mărturisești orice păcat și orice gând și să primești de la acesta îndreptare și iertare. Căci unora ca aceștia le este dat să dezlege și să lege sufletele și toate câte vor fi legate pe pământ, vor fi legate și în ceruri și toate câte se vor dezlega pe pământ, vor fi dezlegate și în ceruri. Acest har și această putere le primesc de la Hristos pentru care pricină te vei supune acestora și nu te vei împotrivi lor, ca nu cumva să aduci vătămare sufletului tău. Căci dacă cel care se împotrivesc părinților săi după trup, în lucruri care nici măcar nu sunt amintite în Legea dumnezeiască, este dat morții după Lege, cum atunci nu își va pierde sufletul său, cel ce se împotrivesc părinților celor după duh și povățuitori și nu urmează Duhului lui Dumnezeu Care sălășluiește în aceștia?

Pentru această pricină, cere sfatul și supune-te întru totul părinților tăi duhovnicesci, ca să fie mântuit sufletul tău și să devii moștenitor al veșnicilor și nesticăcioaselor bunătăți.

Să nu desfrânezi, ca nu cândva să faci un mădular al lui Hristos potrivit Lui și să fii mădular desfrânat și să fii tăiat de la dumnezeiescul trup și aruncat în gheenă. Căci dacă fiica preotului, desfrânând în fărâdelegi, la dreaptă Judecată este aruncată în foc să ardă, ca una care a necinstit numele tatălui său, cu cât mai mult este mai vrednic de veșnica osândă cel ce dedă trupul lui Hristos la o astfel de necurăție?

Dacă însă te lepezi de aceasta și petreci în feciorie pentru a putea să fii întreg al lui Dumnezeu și, prin iubirea de desăvârșire, să fii desăvârșit unit cu Acela, rămânând în El toată viața, îngrijește-te să nu te lași abătut niciodată de la cele ale lui Dumnezeu, pregustând viața veșnică și trăind încă de pe pământ ca îngerii în ceruri. Căci îngerilor le este potrivită fecioria, și asemenea lor se face – chiar în acest trup petrecând – tot cel ce păzește feciorelnica neprihănire. Dar încă mai presus de „îngeri”, se face el asemenea Tatălui ceresc, Care mai înainte de veci a născut în feciorie; (se mai face asemenea) și Celui feciorelnic care din feciorelnic Tată a venit la început prin naștere, iar la plinirea vremii din Fecioara Maică născându-Se cu trupul: și (mai este) asemenea Celui Care a venit în chip negrăit

dintr-Unul Tatăl, nu născut, ci purces, Duhul Sfânt. Lui Dumnezeu se aseamănă acela și în nesticăcioasă nuntă este unit cu El. Cel care alege adevărata feciorie, trăiește în neprihănire cu trupul și cu cuvântul și cu mintea, împodobindu-se cu podoaba fecioriei.

Iar de nu alegi fecioria, nicidecum nu te poți asemui lui Dumnezeu: îți este totuși îngăduiut să ai o singură soție întru Domnul după lege și cu aceasta singură să trăiești, ca propriul tău vas să-l ții în sfințenie, abținându-te cu toată puterea de la altele. Vei putea însă să te abții de la aceasta în chip desăvârșit, dacă te vei păzi însă de întâlnirile cele de rușine și de te vei feri a spune și a auzi cuvinte desfrânate. De la toate acestea îți vei întoarce însăși privirea ta, a trupului și chiar a minții, atât cât este cu putință; și te vei obișnui ca nu cumva să cauți cu indiscreție la frumusețea chipurilor, căci „acela care privește o femeie și o pofteste pe ea a desfrânat deja cu ea în inima sa” și din pricina aceasta necurată este inima lui înaintea lui Hristos Care caută, mai presus de orice, la inima noastră. Căci de la privirea cea iscoditoare și de la nerușinarea trupului se naște în suflet tulburarea. Dar de ce vorbesc despre desfrânare și adulter și toate necurățiile care se află în însăși firea cea căzută, când de la o simplă privire neîngăduiută atintită asupra frumuseților trupesti, omul este târât, fără de nici o împotrivire, la cele mai de jos, până la grosolăniile cele împotriva firii. Drept aceea, tu, tăind de la tine rădăcinile cele amare ale păcatului, să nu porți roadele cele aducătoare de moarte, ci să aduci rodul curăției și al sfințeniei care se dobândește din aceasta și fără de care nimeni nu-L poate vedea pe Domnul.

Să nu ucizi ca să nu cazi din cinstea de fiu al Aceluia Care și pe cei morți îi poate învia și astfel să te faci fiu, prin asemenea faptă, celui care încă de la început a fost ucigător de oameni. Căci uciderea pornește de la o înfruntare, care la rândul-i vine din semetie, iar aceasta de la mânie, iar mânia se naște în noi de la vreo păgubire ce ni se aduce nouă de la ceilalți, sau de la zavistie sau de la împotrivire. Pentru aceasta „celui care îți ia ție haina, să nu i te împotrivesți ca să-ți ia și cămașa” spune Hristos. Și pe cel care te lovește, nu-l lovi la rândul-ți și nici nu batjocori pe cel ce te batjocorește, fă la fel și tu și vei fi slobozit de cele rele ale căderii în ucidere. Ție deci ți s-au iertat păcatele cele săvârșite împotriva lui Dumnezeu, căci spune: „Iertați și vi se va ierta vouă”. Însă acela care vorbește de rău și lucrează cele rele, acela își cere lui osândă veșnică pe dreptate” căci cel ce spune fratelui său „nebunule” este vrednic de gheena focului”, spune Hristos. Deci, dacă poți să scoți răul din rădăcină, sălășluind în suflet fericirea blândetii, dă slavă lui Hristos, învățătorul și împreună-lucrătorul faptelor bune, fără de care, precum ni s-a predat nouă, nu putem săvârși binele în nici un chip; iar de nu ai putut să rămâi fără de mânie, atunci mânie-te împotriva ta, defăimează-te pe tine și pocăiește-te înaintea Lui Dumnezeu și a celuia căruia i-ai zis sau făcut ceva rău.

Căci cel care de la început se pocăiește nu ajunge până la sfârșit cu aceasta. Cel care însă rămâne nepăsător în acestea mici, prin ele va cădea în cele mari.

Să nu furi ca să nu se vădească cele ascunse ale tale, și ca nu cumva, dispretuind acestea, să înmulțești nenumărat muncile tale. Căci este mai bine ca din propriile tale bunuri să dai nevoiașilor în ascuns, decât să primești de la alții, pentru ca Dumnezeu Cel care vede în ascuns să-ți răsplătească ție însuși și să-ți dea viață veșnică în veacul ce va să vie.

Să nu mărturisești strâmb ca să nu te asemeni aceluia care la început l-a clevetit pe Dumnezeu Evei și să te faci împreună cu acela blestemat. „Căci este mai bine, pentru a nu cădea sub blestem” să nu suferi nici apropierea păcatului ca să nu te asemeni lui Ham, ci lui Sem și Iafet și să capeți astfel binecuvântări.

Să nu râvnești la bunul altcuiva sau câștigul și avutul lui, sau la slava lui, nimic din cele ce sunt ale aproapelui tău. Căci pofta care se zămislește în suflet naște păcatul, iar păcatul sfârșește prin a aduce pe lume moartea. Deci tu nu râvni la nimic din cele ce sunt ale altora și păzește-te de poți de pofta cea hrăpăreață. Fiindcă este mai bine a da dintre ale tale celor ce cer și să-i miluiești după putință, făcând milă și să nu te întorci de la cel care vrea să împrumute bani de la tine; iar de vei fi păgubit, vei păstra cele pierdute la Domnul, deși aici pe pământ cel ce îți aduce pagubă ar părea unul dintre vrăjmașii tăi. Căci în acest fel vei schimba răul și, prin bunătate vei birui răutatea, precum ți-a poruncit ție Hristos. Păzind aceasta din toată puterea ta și întru acestea petrecând, vei aduna în sufletul tău comoara evlaviei și vei bineplăcea lui Dumnezeu și vei fi preschimbat în bun de către El ca moștenitor al bunătăților veșnice ale lui Dumnezeu, cărora și noi să ne facem părtași cu harul și iubirea de oameni a Domnului Dumnezeului și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, Căruia Se cuvine toată cinstea, slava și închinăciunea, împreună cu Tatăl Cel fără de început și Preasfântului și Bunului și de viață Făcătorului Său Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Dumnezeului nostru slavă!

Traducere de Laura ENACHE